

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Филолошког факултета је на седници одржаној 21. маја 2025. године, сходно *Закону о високом образовању* („Службени гласник РС“, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 73/18, 67/19, 6/20 – др. закон, 11/21 – аутентичнотумачење, 67/21 и 67/21 – др. закон), *Статуту Универзитета у Београду*, *Статуту Филолошког факултета* и *Правилнику о ближим условима, начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа сарадника Универзитета у Београду – Филолошког факултета*, формирало Комисију за писање Извештаја о пријављеним кандидатима за избор асистента са докторатом, за ужу научну област Српски језик, у саставу: др Вања Станишић, редовни професор на Филолошком факултету Универзитета у Београду; др Снежана Вучковић, ванредни професор на Филолошком факултету Универзитета у Београду (председник Комисије) и др Марија Вучковић, научни саветник на Етимолошком одсеку Института за српски језик САНУ.

Комисија је прегледала конкурсни материјал и у складу са наведеним законским, статутарним и посебним документима, подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Универзитет у Београду – Филолошки факултет расписао је конкурс за избор у звање и заснивање радног односа (са пуним радним временом) за једног асистента са докторатом, ужа научна област Српски језик, предмети *Старословенски језик 1*, *Старословенски језик 2*, *Старословенска писменост*. Оглас је објављен у публикацији Националне службе за запошљавање „Послови“, бр. 1154–1155 од 23. јула 2025. године.

На оглас су се пријавила два кандидата:

1. **др Александра Антић**
2. **др Предраг Дилпарић**

Комисија је преузела конкурсну документацију и констатовала да кандидати испуњавају опште услове прописане Законом, услове прописане статутима Универзитета и Филолошког факултета, услове предвиђене *Правилником о ближим условима, начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа сарадника Универзитета у Београду – Филолошког факултета*, као и услове конкурса.

На основу података који су Комисији били доступни, представићемо биографије кандидата, навести податке о испуњености услова за избор у звање и заснивање радног односа, дати увид у њихов досадашњи научноистраживачки рад и на основу тога изнети своју закључну оцену.

I КАНДИДАТ

др Александра Антић

1.1. Биографски подаци

Др Александра Антић рођена је 25. септембра 1993. године у Нишу. На Универзитету у Нишу – Филозофски факултет, завршила је основне академске студије србистике 2016. године, затим мастер академске студије филологије (модул Српски језик) 2017. године и докторске академске студије филологије 2022. године, одбравивши докторску дисертацију под насловом *Језик Барањског преписа Душановог законика*. У току пролећног семестра школске 2016/2017. године била је ангажована као демонстратор на предмету *Историја (српског) језика 1*. Као стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја учествовала је у пројекту *Историја српског језика*. Један је од сарадника и на пројекту *Извори за проучавање српског језика на тлу југоисточне Србије у XVIII и XIX веку*, који се ради под покровитељством Огранка САНУ у Нишу. Од фебруара 2023. године ради као лектор за српски језик на Медицинском факултету Универзитета у Нишу.

1.2. Обавезни услови за стицање звања асистента са докторатом и заснивање радног односа

Сагласно члану 112 *Статута Филолошког факултета*¹ и члану 3 *Правилника о ближим условима, начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа сарадника Универзитета у Београду – Филолошког факултета*,² за звање асистента са докторатом може бити изабрано лице које има научни степен доктора наука и које је сваки од претходних степена студија завршило с просечном оценом најмање осам (8) и које показује смисао за наставни рад.

Констатујемо да кандидаткиња др Александра Антић испуњава обавезни услов за стицање звања асистента са докторатом и заснивање радног односа, јер има научни степен доктора наука и све претходне нивое студија завршила је с просечном оценом најмање 8 (осам): основне студије са просеком 9,62; мастер академске студије са оценом 10,00; докторске академске студије са оценом 10,00.

На основу приложене документације, Комисија закључује да кандидаткиња показује и смисао за наставни рад, на основу тога што је један семестар школске 2016/2017. године била ангажована као демонстратор на предмету *Историја (српског) језика 1*, а од 2023. године и као лектор за српски језик на Медицинском факултету Универзитета у Нишу.

1.3. Досадашњи научноистраживачки рад кандидаткиње др Александре Антић

1.3.1. Учесће у пројектима и библиографија објављених радова

Кандидаткиња, др Александра Антић, била је сарадник на пројекту *Историја српског језика*. Сарадник је и на актуелном пројекту *Извори за проучавање српског језика на тлу југоисточне Србије у XVIII и XIX веку*, који се ради под покровитељством Огранка САНУ у Нишу.

¹ <https://fil.bg.ac.rs/uploads/files/Strane/Dokumenta/Statut%20Filoloskog%20fakulteta%202022.pdf>

² <https://www.fil.bg.ac.rs/uploads/files/Strane/Dokumenta/Pravilnik%20o%20izboru%20saradnika.pdf>

Према *Списку објављених радова* и радовима приложеном у документацији, кандидаткиња је до сада објавила 11 научних радова и 6 приказа:

А) научни радови

1. Антић 2018_а – Статус суфикса *-џија / -чија* у *Црнотравском речнику* Радосава Стојановића, *Филолог* 18, 254–269.

2. Антић 2018_б – О неким синтаксичким одликама повеља краља Стефана Уроша I, *Годишњак за српски језик* XXIX/16, 7–20.

3. Антић 2019_а – Српскословенске и српске народне фонетске особине Барањског преписа Душановог законика, *Баштина* 49, 91–107.³

4. Антић 2019_б – Барокна геометрија реченице у делу *Кратка всемирна историја (1831)* Георгија Магарашевића, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини* XLIX/1, 141–163.

5. Антић 2020_а – О неким граfiјским одликама Барањског преписа Душановог законика, *Филолог* 21, 217–238.

6. Антић 2020_б – Морфолошке одлике Барањског преписа Душановог законика, *Нови правци истраживања у друштвеним и хуманистичким наукама* (тематски зборник радова са скупа *Наука и савремени универзитет*), 439–454.

7. Антић 2020_в – Суфикс *-џија / -чија* у *Речнику говора југа Србије* Момчила Златановића, *На темељима народних говора. Зборник радова посвећен проф. др Јордани Марковић поводом одласка у пензију* (ур. Т. Трајковић, Н. Јовић), Ниш: Филозофски факултет, 45–60.

8. Антић 2021_а – Ресавски правопис у Барањском препису Душановог законика, *Баштина* 55, 117–134.

9. Антић 2021_б – Напомене о одликама граfiје и ортографије Атонског преписа Душановог законика, *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини* LI/4, 105–128.

10. Антић 2023_а – Исказивање семантичке категорије посесивности личним и присвојним заменицама у старосрпском језику, *Наука и студенти. СТУДКОН* 4, 49–60.

11. Антић 2023_б – Напомене о синтакси Барањског преписа Душановог законика, *Serbian Studies Research* 14/1, 11–52.

Б) прикази

1. Антић 2017 – Трагом Белићевих Дијалеката источне и јужне Србије, *Теме* XLI/4, 1153–1155. [приказ *Зборника радова са научног скупа Александар Белић – 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника* (прир. Ј. Марковић), Ниш: Филозофски факултет, 2016)

2. Антић 2018 – О једном типу српске термилошке лексике у 18. и 19. веку, *Баштина* 48, 489–491. [приказ књиге: И. Г. Бјелаковић, *Терминологија код Срба у 18. и 19. веку (математичка географија и картографија)*, Нови Сад: Два пера, 2017]

3. Антић 2019 – Надежда Д. Јовић – О језику путописа *Поклоњеније гробу Господњу (1734)* Андреја Петковића (Центар за црквене студије, Ниш, 2017), *Годишњак за српски језик* XXX, 107–112. [приказ књиге Н. Јовић]

³ Рад није уврштен у Списак објављених радова, али се налази у достављеној документацији.

4. Антић 2020 – О богатству српског језичког наслеђа, *Липар: часопис за књижевност, језик, уметност и културу* XXI/71, 309–312. [приказ радова објављених у зборнику *Српско писано наслеђе и историја средњовековне Босне и Хума* (зборник радова са научне конференције одржане 19. и 20. јуна на Андрићевом институту у Вишеграду), Бања Лука: Филолошки и Филозофски факултет, Источно Сарајево: Филозофски факултет, 2018]

5. Антић 2021_а – Народним говорима у част, *Наш језик* LII/2, 103–110. [приказ радова у зборнику *На темељима народних говора. Зборник радова посвећен проф. др Јордани Марковић поводом одласка у пензију* (ур. Т. Трајковић, Н. Јовић), Ниш: Филозофски факултет, 2020]

6. Антић 2021_б – Савременост и свевременост у науци о језику и књижевности, *Philologia mediana* XIII/13, 1113–1118. [приказ радова објављених у тематском зборнику *Савремени токови у науци о језику и књижевности*, књига 2 (ур. М. Јањић), Ниш: Филозофски факултет, 2019)]

1.3.2. Кратак преглед садржине научних радова

(1) Радови из области синхроничке творбе

У раду *Статус суфикса -џија / -чија у Црнотравском речнику Радосава Стојановића* (Антић 2018_а) анализира се творбено-семантички аспект лексема са турским суфиксом -џија / -чија. Ауторка даје преглед историје питања, врши класификацију датих именица по творбено-семантичким категоријама и поткатегоријама, констатује њихово лексичко и творбено значење, испитује спојивост датих суфикса са различитим врстама творбених основа, њихове суфиксе-деривате (-аџија, -еџија, -иџија), разматра могуће морфофонетске алтернације итд. У закључку она наводи да је извршена анализа показала да су творбени модели са овим суфиксима у говору Црне Траве врло продуктивни у категорији *nomina agentis*, *nomina actoris* и *nomina attributiva*, али и да се они спорадично јављају у категорији *nomina abstracta*, у класи назива за животиње и предмете, као и у ономастичким категоријама антропонима и етнонима. Разноврсност значења датих изведеница и варијантност творбених типова са суфиксима -џија / -чија, као и њихова фреквентност, указују да се у црнотравском говору они и даље чувају тј. нису потиснути од конкурентних творбених типова са неким другим изофункционалним суфиксима, те да је „утицај турског језика, ослабљен у стандардном српском језику, и даље снажан у народним говорима.“ (*op.cit.*, 266).

Истим суфиксалним творбеним моделима ауторка се бави и у раду *Суфикс -џија / -чија у Речнику говора југа Србије Момчила Златановића* (Антић 2020_в), испитујући њихову конкурентност према истокореним творбеним моделима који садрже неке друге синонимичне, и домаће и стране суфиксе, у говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне. Дате лексеме се по значењу и фонетском лику пореде са онима забележеним у *Речнику српскохрватскога књижевног језика* и речнику турцизама А. Шкаљића, али и са оним већ анализираним, из говора Црне Траве. Анализа је показала, како се у закључку рада истиче, да је продуктивност суфикса -џија / -чија у говорима призренско-тимочке дијалекатске зоне и даље велика, нарочито у оквиру категорије *nomina agentis* и негативно обележених *nomina attributiva personalia*, али и да се у грађи сразмерно често јављају истокорени творбени синоними са „домаћим суфиксима“ -(j)ак, -андер, -ар, -ац, -ач, -аш, -ло, -ѐ, као и са турским суфиксом -лија. Поређење са

грађом забележеном у другим лексикографским изворима показало је и потпуно покалапање разматраних лексема по облику и значењу и извесна одступања и разилажења по наведеним параметрима (*op.cit.*, 58–59).

(2) Радови који садрже резултате истраживања у оквиру теме докторске дисертације

Радови писани у оквиру теме докторске дисертације *Језик Барањског преписа Душановог законика* (одбрањене 25. новембра 2022. године на Филозофском факултету у Нишу, под менторством проф. др Надежде Јовић) почивају на анализи графичких, правописних и језичких одлика овог преписа *Душановог законика*. Постављени циљ рада био је да се утврди који је удео народних, старосрпских, и с друге стране – редакцијских српскословенских одлика у језику преписа, затим која је дијалектаска провинијенција преписивача, којој преписивачкој школи препис припада, те да се на основу тога потврди или прецизира његова раније постављена филигранолошка датација (прва четвртина XVI века).

Рад *Српскословенске и српске народне фонетске особине Барањског преписа Душановог законика* (Антић 2019_а) посвећен је испитивању фонетских особина овог преписа *Душановог законика* – резултатима фонетских промена, насталих у српским народним говорима а посведочених у препису, те претпостављеном напоредном чувању конзервативних књишких, српскословенских фонетских и правописних особености. У раду се разматра: замена полугласника вокалом [a], или пак његово графичко чување; замена *jata* вокалом [e], или његова појава на етимолошки неоправданом месту; промене групе **vъ-* > [u] у духу особина српског народног језика, али и њени слабо посведочени остаци у складу са српскословенском традицијом; промена префикса **vъz-* > *uz-*, са маргиналним остацима српскословенског облика префикса; неизмењено вокално [l]; нерегистрована промена [l] > [o]; двојаки резултати старог јотовања група **tj*, **dj* (српскословенских [ʃt] и [zd], односно народних [tɕ] и [ɟɕ]), маргинални остаци групе **čbt-*; српскословенски ликови без метатезе у групи **vs-*. Испитивање је показало да овај споменик одликује фонетска диглосија тј. да га карактеришу и фонетске особине типичне за српски народни језик тог периода и оне које су знаковите за српскословенску језичку традицију.

У раду *О неким графичким одликама Барањског преписа Душановог законика* (Антић 2020_а) ауторка анализира графичку овог преписа – графеме за гласове [j], [ʎ], [ɲ], [tɕ] и [ɟɕ], графичку репрезентацију ових гласова у споју са вокалима, писање сугласничке групе [ʃt], употребу графеме *z* с бројном вредношћу, те употребу грчких слова – с циљем да се одреди правописна припадност овог споменика. На основу анализе примера закључује се да када су у питању наведене графичке одлике, правопис *Барањског преписа* није устаљен (нормализован) и да се у њему констатују типичне црте и рашке и ресавске правописне традиције.

Истородном темом ауторка се бави и у раду *Ресавски правопис у Барањском препису Душановог законика* (Антић 2021_а), с циљем да се утврди да ли су типичне одлике ресавске ортографске школе присутне и у овом рукопису: писање дебелог *јер*; писање графеме за глас *јери* на етимолошком месту; употреба десетеричког *ї* у функцији бележења редукваног [i] (у позицији испред *јоте*); употреба лигатуре *ѣ* за

иницијалну групу [ja], односно графеме а у вредности ове групе у поствокалној позицији; употреба графема ѓ и ѓ у вредности групе [je] у свим позицијама; оживљавање писања грчких слова (џ, ѡ, ѣ, ѣ); тачка и запета на доњој линији реда, као иновативна одлика система интерпункције; присуство акценатских знакова и спирита. На основу констатованих графичких одлика закључује се да претпостављена превага начела новије ресавске правописне школе – очекивана ако се има у виду време настанка рукописа – није без остатка потврђена, већ се он одликује немалим бројем колебања, мешањем старих рашких и ресавских правописних црта, уз превласт ресавских одлика у неким случајевима. Ово колебање је разумљиво с обзиром на порекло рукописа тј. његове претпостављене предлошке писане доминантно рашким правописом, више од 150 година раније.

Графичким и ортографским одликама *Атонског преписа Душановог законика* (прва половина XV века) ауторка се бави у раду *Напомене о одликама графичке и ортографије Атонског преписа Душановог законика* (Антић 2021₆). У њему се, у поређењу са *Барањским преписом* (будући да постоји претпоставка о идентичности или великој сличности њихових предложака), испитују типичне графичке и ортографске одлике овог преписа *Душановог законика*: бележење гласова [j], [ʎ], [ɲ], [tɕ] и [dʒ], њихових спојева са вокалима, конкуренција графичких средстава (према положају у речи). На основу реперезентативног броја примера даје се (табеларно) упоредни преглед графичких решења у *Атонском* и *Барањском препису*, те се у закључним разматрањима констатује да у погледу ортографије ових рукописа нема пресудних разлика, да оба показују мешање црта старијег рашког и елемената новијег ресавског правописа, те да стога правопис ових рукописа подједнако није нормализован.

Барањски препис Душановог законика анализиран је и са аспекта његових морфолошких, те синтаксичких одлика.

У раду *Морфолошке одлике Барањског преписа Душановог законика* (Антић 2020₆) ауторка анализира неке од морфолошких црта језика преписа, с намером да се одреди удео народних (и)ли српскословенских елемената на морфолошком језичком нивоу. Будући да рукопис не показује „изразитије дијалекатске црте“, полази се од општештокавских морфолошких одлика српског народног језика с краја XV и почетка XVI века, са оријентацијом на оне грамеме у којима су се ови идиоми разликовали. На основу спроведене анализе констатује се преплитање народних морфолошких црта општештокавског карактера са онима типичним за српску редакцију, али и стабилизација одлика српског народног језика у појединим облицима. Будући да су у неким од њих народни ликови у потпуности потиснути српскословенске (нпр. у инструменталу једнине именица женског рода *a/*ja-основа и инструменталу једнине повратне заменице учвршћује се без изузетка падежни завршетак -омь), а да у другим народне форме по броју примера превладавају (нпр. показне заменице и прилози са партикулама; енклитички облици (га, моу) у деклинацији личне заменице 3. лица једнине мушког рода; облици 3. лица једнине и множине презента без завшетка -тѣ) – закључује се да наведени облици потврђују да је „Барањски препис Душановог законика писан народним језиком са елементима српскословенског језика“, те да је за прецизније утврђивање дијалекатске базе преписивача „неопходно извршити не само

подробнија истраживања језика поменутог документа него и поређење са стањем у осталим преписима старије редакције“ (op. cit., 452).

Напомене о синтакси Барањског преписа Душановог законика наслов је рада посвећеног неким синтаксичким одликама *Барањског преписа Душановог законика* (Антић 2023_б) – конгруенцији придева и глагола; бројевним конструкцијама; реду речи у синтагмама са конгруентним атрибутом; редоследу енкликата; употреби рефлексивних и партиципских пасивних конструкција; декомпонованом предикату; употреби партиципа; реченицама са оптативном перифразом ‘да + презент’. Констатује се да се облици двојине углавном добро чувају, али изостајање конгруенције са глаголом већ указује на функционално повлачење ове категорије, затим да активни партиципи још увек чувају своју двоструку функцију (атрибута и адверба), да је употреба конструкција *да + презент* у духу народног језика итд. Закључује се да напоредно постојање народних, старосрпских и књижевних, српскословенских одлика – постоји и на синтаксичком нивоу (op. cit., 46).

(3) Радови из области српске историјске синтаксе

Синтаксички аспект језика правних и пословноправних српских споменика предмет је истраживања др Александре Антић и у неким другим радовима.

Тако се у раду **О неким синтаксичким одликама повеља краља Стефана Уроша I** (Антић 2018_б), на корпусу повеља пореклом из дубровачких и рашких канцеларија (насталим од 1243. до 1276. године), анализирају њихове репрезентативне синтаксичке одлике – употреба декомпонованог предиката; партиципске и рефлексивне пасивне конструкције; конструкције за исказивање посесивности; бројевне конструкције. Ауторка констатује да је декомпоновани предикат и употреба рефлексивних пасивних конструкција функционалностилска особеност језика повеља, и правнопословног језичког стила, док друге забележене одлике сведоче о променама у синтаксичком систему старосрпског језика (преовлађујућа употреба посесивних заменица и присвојних придева наспрам потиснутог адноминалног посесивног генитива; посесивни датив личних заменица и повратне заменице наспрам генитива личних заменица са истим значењем итд.).

Семантичком категоријом посесивности кандидаткиња се бави у раду **Исказивање семантичке категорије посесивности личним и присвојним заменицама у старосрпском језику** (Антић 2023_а), где се прати исказивање атрибушке посесивности присвојним заменицама и облицима посесивног генитива, као и енклитичким обликом датива личних заменица и повратне заменице. Посебна пажња посвећена је констатовању односа између конкурентних синтаксичких средстава – неконгруентног генитива (личне заменице заменице 3. лица једнине и множине) и посесивног датива личних заменица с једне, те конгруентних присвојних заменица, с друге стране. Споменици који чине корпус припадају пословноправном жанру, конкретније, у питању је 100 повеља и писама из раније (од XII до почетка XIV), односно старије фазе старосрпског језика (крај XV и почетак XVI века), забележених у *Старим српским повељама и писмима* Љубомира Стојановића. У раду се настоје осветлити узроци који у каснијем историјском развоју српског језика доводе до упрошћавања система исказивања категорије посесивности, те до губљења неконгруентног посесивног генитива. На основу анализе корпуса и квантитативне

(статистичке) анализе – која прати не само квантитативне показатеље заступљености анализираних конкурентних средстава, већ и њихове синтагматске спојеве са именицама различитог значења – закључује се да у исказивању посесивности у обе фазе старосрпског језика предност имају посесивне заменице (претпоставља се због њихове конгруенције са именицама и семантичке, емотивне обележености), и да број примера са употребом посесивног датива знатно претеже над употребом посесивног генитива, који опет одступа пред употребом посесивних придева.

У раду насталом у оквиру пројекта *Историја српског језика*, насловљеном ***Барокна геометрија реченице у делу Кратка всемирна историја (1831) Георгија Магарашевића*** (Антић 2019₆), разматрају се централне одлике реченице српског барока, на корпусу *Кратке всемирне историје* Георгија Магарашевића. У питању је научно-популарно историографско дело, писано доситејевским типом језика, којег на плану синтаксе одликује дуга, „накићена” стилским фигурама, компликована реченица, са бројним стилски обележеним црквенословенским елементима, али и одликама латинске и немачке синтаксе (доспелим руским посредством). Ове последње одлике су и предмет ауторкине анализе, која указује на постојање реченичних конструкција са финалним положајем инфинитива и предиката, затим на „опкорачење” које подразумева растављање вишечланих реченичних конструкција, постпозицију атрибута у односу на именицу и претпозицију (посесивног) генитива, адвербијалних одредби и (не)конгруентних атрибута, као и објекта који претходи предикату. Констатована је и присутност синтаксичког паралелизма (као изразите одлике барокне реченице) и других барокних реченичних „украса” (као што је честа употреба узвика, узвичних реченица, вокатива итд.). Заступљеност ових елемената у језику Г. Магарашевића, како истиче ауторка, потврђује карактеристичне синтаксичко-стилске особености плејаде српских писаца који су стварали у XVIII и првој половини XIX века. Они су, прилагођавајући се духу епохе, своју реченицу европеизирали, структурно и у складу са особеностима жанра.

II КАНДИДАТ

др Предраг Дилпарић

2.1. Биографски подаци

Др Предраг Дилпарић рођен је у Београду 4. априла 1967. године. Основну и средњу школу завршио је у Београду. На Филолошки факултет Универзитета у Приштини уписао се 1990, а на Катедри за српски језик са југословенским књижевностима истог факултета дипломирао 1995. године. На истом факултету био је запослен до школске 1996/1997. године као асистент-приправник, на предмету *Старословенски језик*. У звању асистента-приправника на Филолошком факултету у Београду ради од 1997. године, на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима. Магистрирао је 2000. године са темом *Именичке сугласничке основе у Супрасаљском зборнику*, под менторским руководством проф. др Р. Јовићевића. Између 2001–2009. године, у звању асистента, ради на предметима *Старословенски језик* и *Упоредна граматика словенских језика*. Докторирао је на Филолошком факултету у Београду 2008. године, са темом *Предлошко-надешке конструкције у четворојеванђељу*

краља Стефана Душана и у четворојеванђељу патријарха Саве, у поређењу са старословенским стањем, под руководством ментора, проф. др Г. Јовановић. Следеће године унапређен је у звање доцента. Након истека предвиђеног периода реизабран је у звање доцента први пут 2014, а затим и 2019. године. У звање ванредног професора први пут је биран 2020. године.

На Филолошком факултету у Београду, после избора у звање доцента, држи наставу на предметима *Старословенски језик I и II*, *Старословенска писменост* и *Историјска лингвистичка географија* (мастер академске студије). На докторским академским студијама води курс из *Дијахроне социolingвистике*.

Услов за реизбор у звање ванредног професора кандидат није испунио.

2.2. Обавезни услови за стицање звања асистента са докторатом и заснивање радног односа

Сагласно члану 112 *Статута Филолошког факултета*⁴ и члану 3 *Правилника о ближим условима, начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа сарадника Универзитета у Београду – Филолошког факултета*,⁵ за звање асистента са докторатом може бити изабрано лице које има научни степен доктора наука и које је сваки од претходних степена студија завршило са просечном оценом најмање осам (8) и које показује смисао за наставни рад.

Комисија констатује да кандидат др Предраг Дилпарић испуњава обавезни услов за стицање звања асистента са докторатом и заснивање радног односа, јер има научни степен доктора наука и јер је основне и магистарске студије завршио је с просечном оценом најмање 8 (осам): основне студије са просеком 9,09; магистарске студије са оценом 10,00. Кандидат је докторске студије завршио по старом програму, који није предвиђао испите и оцену на одбрани докторске дисертације.

На основу приложене документације Комисија закључује да кандидат показује смисао за наставни рад будући да је у настави предмета *Старословенски језик* ангажован 29 година, од школске 1996/1997. године (најпре, кратко, на Филозофском факултету Универзитета у Приштини, а онда од школске 1997/1998. на Филолошком факултету Универзитета у Београду) до данас, прошавши звања од асистента-приправника до ванредног професора.

2.3. Досадашњи научноистраживачки рад кандидата др Предрага Дилпарића

2.3.1. Учесће у пројектима, менторства и библиографија објављених радова

Кандидат др Предраг Дилпарић учествовао је на следећим пројектима Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије: *Терминолошка стандардизација описа српског језика* (бр. 1748, 2004–2005), *Теоријско-методолошки оквир за модернизацију описа српског језика* (бр. 148021, 2006–2010) и *Српски језик и његови ресурси: теорија, опис и примене* (бр. 178006, 2011–2018).

Кандидат је био ментор за 9 завршних радова на мастер академским студијама и члан комисије за одбрану 5 завршних радова на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета Универзитета у Београду.

⁴ <https://fil.bg.ac.rs/uploads/files/Strane/Dokumenta/Statut%20Filoloskog%20fakulteta%202022.pdf>

⁵ <https://www.fil.bg.ac.rs/uploads/files/Strane/Dokumenta/Pravilnik%20o%20izboru%20saradnika.pdf>

Према *Библиографији радова* (2009–2019) приложеној у документацији, кандидат је до сада објавио 1 научну монографију, 20 научних радова и 1 приказ:

А) научна монографија

Дилпарић 2018 – *Предлошко-надежне конструкције у српским тетракосима 13. и 14. века*, Београд: Филолошки факултет [ISBN 978–86–6153–532–1].

Б) научни радови

1. Дилпарић 2009 – Културна реконструкција: археологија и лингвистика, *Српски језик – студије српске и словенске XIV/1–2*, 457–466.

2. Дилпарић 2010 – Ћирилски алфавет као тип писма, *Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности. Дани српског духовног преображења XVII*, Деспотовац: „Ресавска школа“, 137–153.

3. Дилпарић 2011_а – Језичка типологија и синтаксичке промене, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу III*, 149–156.

4. Дилпарић 2011_б – Ортографија без граfiје, *Научни сасатанак слависта у Вукове дане 40/1*, Београд: Филолошки факултет, 279–287.

5. Дилпарић 2011_в – Конкурентност агентивних одредаба: партиципи и рефлексиви у систему пасива, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу IV*, Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 147–154.

6. Дилпарић 2012_а – О развоју транзитивности српског глагола, *Научни сасатанак слависта у Вукове дане 41/3*, Београд: Филолошки факултет, 211–219.

7. Дилпарић 2012_б – „Језик глобализације“ или глобалност језика, *Научни сасатанак слависта у Вукове дане 41/1*, Београд: Филолошки факултет, 417–429.

8. Дилпарић 2013_а – Инфинитив / да-конструкција као допуна глагола у српскословенским тетракосима XIII и XIV века и у Вуковом преводу Новог завета, *Анали Филолошког факултета у Београду*, Београд: Филолошки факултет, 25–38.

9. Дилпарић 2013_б – О инфинитиву и да-конструкцијама у Закону о рудницима деспота Стефана, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу VIII*, Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 69–81.

10. Дилпарић 2014_а – О детерминативним партиципима на примерима из преписа Душановог законика, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу V*, Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 53–61.

11. Дилпарић 2014_б – Романтизовање културе, језик и кодификација писмености, *Анали Филолошког факултета у Београду*, Београд: Филолошки факултет, 177–201.

12. Дилпарић 2015_а – Настанак словенске писмености – акултурација и друштвене трансформације, *Анали Филолошког факултета у Београду*, Београд: Филолошки факултет, 77–100.

13. Дилпарић 2015_б – Детерминативни партиципи у рукописима старије редакције Душановог законика, *Књижевност и језик LXII/3–4*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 291–307.

14. Дилпарић 2015_в – Детерминативни партиципи у Закону о рудницима деспота Стефана, *Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности. Дани српског духовног преображења XXII*, Деспотовац: „Ресавска школа“, 41–50.

15. Дилпарић 2016_a – *Инфинитив у Вуковим историјским списима 1828–1832, Књижевност и језик* LXIII/3-4, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 291–305.

16. Дилпарић 2016_b – Појам акривеја у *Животу деспота Стефана* Константина Филозофа, *Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности. Дани српског духовног преображења XXIII*, Деспотовац: „Ресавска школа“, 183–208.

17. Дилпарић 2017_a – Употреба инфинитива у записницима са седница Друштва српске словесности 1842–1853, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу* VIII, 25–43, Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 25–43.

18. Дилпарић 2017_b – О појмовима *филозофија* и *филозоф* у *Животу деспота Стефана* Константина Филозофа, *Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности Дани српског духовног преображења XXIV*, Деспотовац: „Ресавска школа“, 145–161.

19. Дилпарић 2019_a – Модалне конструкције *отъ/нѣъ* + генитив у три српске тетре из XIII и XIV века, *Српски језик – студије српске и словенске XXIV*, 597–608.

20. Дилпарић 2019_b – Месне предлошке конструкције у две хрисовуље краља Стефана Уроша I, *Књижевност и језик* LXVI/1, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 93–102.

В) прикази

Дилпарић 2012 – Писмо и култура памћења, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу* V, Бања Лука: Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет, 325–330.

2.3.2. Кратак преглед садржине научних радова

А) научна монографија

Монографија ***Предлошко-надежне конструкције у српским тетракосима 13. и 14. века*** (Дилпарић 2018) представља прерађену и проширену верзију рукописа докторске дисертације *Предлошко-падешке конструкције у Четворојеванђељу краља Стефана Душана и у Четворојеванђељу патријарха Саве према стању у старословенским споменицима*, коју је кандидат одбранио 2008. године на Филолошком факултету у Београду, пред Комисијом коју су чинили др Гордана Јовановић, редовни професор (ментор), др Милан Стакић, редовни професор и др Радојица Јовићевић, редовни професор (чланови Комисије). Монографија има обим од 300 страна, укључујући садржај и коришћену литературу. Значење и употреба предлошко-падешких конструкција испитивани су на материјалу три важна српска тетракоса из XIII и XIV века: *Рашкохиландарског четворојеванђеља* (Хиландар 22), *Четворојеванђеља краља Стефана Душана* (Хиландар 15) и *Четворојеванђеља патријарха Саве* (Хиландар 13). При анализи је вршено поређење са текстом старословенског *Маријинског четворојеванђеља*, али и са осталим старословенским споменицима различитог жанра, и то не само у случају одређених одступања или различитости. У свим случајевима је, осим тога, консултован грчки јеванђељски текст. Анализа значења и употребе предлошко-падешких конструкција узима у обзир и семантички и граматички тип падежног функционисања и полази од локалистичког приступа К. И. Ходове, односно од тезе да су основна значења предлога и предлошко-падешких конструкција просторна, а да се апстрактна значења изводе из

њих, на њиховим критеријумима организације. Међутим, из тога не следи закључак о дијахроном првенству језичких средстава са просторним значењима. Предлошко-падешке конструкције са именицама темпоралних и апстрактних значења показују, као и на старословенском нивоу, неутралисање основних семантичких просторних опозиција, што се огледа у употреби предлога веома различите основне просторне семантике у истом оквиру временских или начинских, узрочних или циљних значења. Разматрање значења и употребе предлошко-падешких конструкција у најстаријим српским тетракосима не тиче се, у овој монографији, само споменитих локацијских и темпоралних конструкција, већ и конструкција са следећим значењима: *средство*, *потичање* (од кога/чега води порекло? од чега је саздано?), *припадање* (однос дела и целине), *извор радње* (аутор или изазивач радње или стања), *дистрибутивност* (целина од које се одваја какав део), *замена* (објекат замењивања, заступништва или накнаде), *околности које прате радњу*, *дистрибутивност количине и мере* (количина, степен или мера схваћени као аспекти извођења радње), *намена*, *супротстављен однос* (значења противљења, супротстављања и непријатељског односа), *значења цене или предмета процењивања*, *значења ограничавања*, *значења одсуства или изузимања* и др.

Б) научни радови

(1) Радови из области граматологије (културноисторијски и филозофски аспекти писма и писмености)

Рад ***Ћирилски алфавет као тип писма*** (Дилпарић 2010) бави се деривацијом словенских писама, њиховим везама са неким несловенским старијим писменостима и основним одликама старословенске и старосрпске ситуације у вези са употребом писма. Најпре се, укратко, представља типологија система писања и хронологија развоја писма – теоријски и представљањем ситуације у старим цивилизацијама (Египат, Месопотамија, Анадолија, Левант, Феникија, Грчка – са њиховим централним проблемима и са главним везама и односима између ових писмености). Потом се рад бави централним граматолошким питањима, деривацијом словенских писама из грчког алфабета, њиховом парадигматиком и синтагматиком (истоветном парадигматиком оба словенска писма са грчком, односно, различитом синтагматиком у случају глагољице), културноисторијским и културнојезичким односима Грка и Словена, раном словенском двоазбучношћу и њеним главним узроцима. Пажња се надаље усмерава на српску средњовековну писменост до доба Деспотовине – поступно удаљавање од глагољске ортографије; различита укрштања старословенске традиције, западнијих и источнијих културних и правописних утицаја и старосрпске културне традиције; тежња за очувањем црквенословенског језичког прототипа и правописних специфичности српске редакције; постојање зетско-хумског правописа, рашког и ресавског правописа, са њиховим основним одликама; њихове везе са историјским, културним и културнојезичким приликама у одговарајућим епохама у ширем балканословенском контексту, укључујући и главне односе трновског и ресавског правописа. Стандардизовање ћирилског типа алфабета, закључује се у раду, достигло је највиши степен реформама у XIV и XV веку на јужнословенском тлу. Делимичне различитости рукописних (јужно)словенских традиција су сведене канонизовањем графичког лика слова, у малом броју стандардних варијаната, стабилизован је систем дијакритичких и

интерпункцијских знакова, ортографија је постала систематскија и конвенционалнија. Напоредо с тим, полазећи од ћирило-методијевске рукописне традиције, преко редакцијских словенских писмености, наводи аутор у закључку, стварала се и словенска филолошка и протолингвистичка свест.

У раду **Ортографија без графије** (Дилпарић 2011₆) развијају се неке лингвистичке, граматолошке и филозофске импликације схватања писма као опонашања говора. У том смислу, најпре је истакнута важност ортографских концепција и схватање односа језика и писма у контексту светоназора европске културе краја XVIII и у XIX веку. Потом је представљен концепт Ђ. Даничића, у Могушевом тумачењу, из *Рата за српски језик и правопис*. Могушеве тезе изnose у суштини сродне концепте, сматра аутор, али уграђене у сам структуралистички језички концепт и отуда препознате тек у време критичког испитивања основних достигнућа структурализма. Реч је о традиционалном схватању писма које савремена граматологија не прихвата у потпуности: писму као одразу језика, визуелном говору, традиционалном схватању Хумболта, Сосира и де Куртенеа, које има и шире граматолошке, културолошке и филозофске импликације. (Следе наводи који се тичу ових импликација према Џ. Калеру и Ж. Дерида, К. Норису и Џ. Гелбу, односно Т. Амировој – књижевним теоретичарима, филозофима и граматолозима). То схватање, према речима аутора, заправо „обезвређује“ писмо, јер га схвата као техничко средство за транскрипцију језика. Алтернатива томе је схватање писма као ризнице информација одређене заједнице (А. Гаур). Аутор закључује да писмо, једном речју, није визуелни говор, нити се језик и писмо односе као оригинал и сурогат, али и да фонологија и графија не могу једна без друге и да ова „повремено, међутим, са старим претензијама, замишља једну ортографију без графије“ (op. cit., 286).

(2) Социolingвистички и лингвокултуролошки оријентисани радови

У раду **Културна реконструкција: археологија и лингвистика** (Дилпарић 2009) аутор одређене археолошке теоријско-методолошке приступе – развијене у теоријским парадигмама нормативне, процесне и постпроцесне археологије, а неодвојиве од новијих теорија друштва и културе – доводи у везу са нарацијом историјске лингвистике о индоевропском друштву и индоевропској протокултури, те њиховим основним концептима, тумаченим у капиталним делима индоевропеистике – *Речнику индоевропских установа* Е. Бенвениста и делу *Индоевропски језик и Индоевропљани* А. Мартинеа. У раду се наглашава значај који интердисциплинарни приступ има за процес културне реконструкције и осветљавају неки аспекти које је промена научних приступа у социолошким и социоантрополошким наукама донела и археолошкој и лингвистичкој теорији и методологији реконструкције.

Чланак „**Језик глобализације**“ или **глобалност језика** (Дилпарић 2012₆) бави се социолошким и културолошким схватањима феномена глобализације, његовим дефиницијама у речницима савременог српског језика и импликацијама неких од тих дефиниција. Централно место заузима указивање на појам ‘специфична језичка глобалност’, његова социolingвистичка значења, као и на његове филозофске основе. Теза о ‘специфичној’ језичкој глобалности развија се насупрот поједностављеном схватању глобализације као претеране стандардизације с једне, или бескрајне диверсификације – с друге стране. Њен најважнији смисао је да потврди важност језика

и писма у савременом свету не служећи се неупитним, традиционалним концептима, него употпуњавајући уобичајене социолингвистичке, социолошке и културолошке ставове о језику као извору идентификације.

У раду *Романтизовање културе, језик и кодификација писмености* (Дилпарић 2014_б) почеци конституисања српске нације (у савременом смислу) посматрају се из перспективе неких новијих лингвополитика, контроле и управљања језичким ресурсима, и стварања односно рецепције национално-државног језичког стандарда. Указује се и на „језички заокрет“ настао формирањем романтичарског светоназора, у немачком изводу, који је испољио најзнатнији утицај на оновремену српску културну и језичку ситуацију.

Настанак словенске писмености – акултурација и друштвене трансформације (Дилпарић 2015_а), наслов је рада који се бави историјским околностима настанка ране словенске писмености, ситуацијом обележеном политичким, међуетничким и друштвеним конфликтима, развојем протофеудалних структура и христијанизацијом словенских заједница на Балкану. Настанак словенске писмености повезује се са процесима акултурације словенских заједница и њиховом етнополитичком еманципацијом, као неодвојив од успостављања нове културне конективне структуре. У том смислу, анализирају се извесни аспекти реторике *Прогласа светог Јеванђеља*, парадигматичне реторичко-химничке прозе сачуване у каснијим словенским преписима, који овај текст везују и за метафизичко-политички догмат светог царства РOMEја.

У раду *Појам акрѣѣа у Животу деспота Стефана Константина Филозофа* (Дилпарић 2016_б) аутор се бави традирањем одређених старијих хришћанских мотива везаних за „културу сопства“, забележених у неколико одабраних епизода из *Живота деспота Стефана*. Централни појам јесте акрѣѣа, односно семантички конгломерат ‘тачност / савесност / послушност / понизност’, повезан са фигуром пастира и појмом ‘пастирске моћи’.

О појмовима филозофија и филозоф у Животу деспота Стефана Константина Филозофа (Деспотовац 2017_б), наслов је рада у којем аутор разматра предају античких појмова ‘филозофија’ и ‘филозоф’ у хришћанској „култури сопства“ или пракси старања о себи, поново на одабраним примерима *Живота деспота Стефана Константина Филозофа*. Аутор се осврће на то да је хришћанска духовност, већ у првим вековима Цркве, у одређеној мери усвојила наслеђе античке филозофије са њеним духовним праксама, а затим и на јудаистички и хришћански појам ‘срца’, појам ‘божије милости’, ‘паресије’ итд., уз референце како из светоотачке, тако и савремене филозофско-хришћанске литературе.

(3) Радови из области историјске синтаксе

У раду *Језичка типологија и синтаксичке промене* (Дилпарић 2011_а) аутор се бави синтаксичко-семантичким и типолошким аспектима развоја индоевропске *esse*-конструкције (номинатив + *est* + датив) за предикацију поседовања, на словенском и српском терену. У раду је дат кратак преглед семантичко-синтаксичких промена у индоевропском падешком систему, као и у структури прости индоевропске реченице, које су водиле типолошком смењивању *esse* и *habeo*-конструкција. Рефлекси поменуте *esse*-конструкције представљени су примерима из старословенских и српкословенских

споменика (четири репрезентативна српска јеванђеља из XII, XIII и XIV века – *Мирослављево*, *Рашкохиландарско*, *Четворојеванђеље краља Стефана Душана* и *Четворојеванђеље патријарха Саве*), а затим и конкурентним конструкцијама савременог српског језика. Указује се на улогу промене језичког типа, развој синтаксичког система и на кумулацију падежне семантике.

Предмет рада ***Конкурентност агентивних одредаба: партиципи и рефлексиви у систему пасива*** (Дилпарић 2011_в) јесу пасивне конструкције у старословенским и српкословенским споменицима (*Рашкохиландарском*, *Мокропољском*, *Четворојеванђељу краља Стефана Душана* и *Четворојеванђељу патријарха Саве*). Након анализе одабраних примера, аутор закључује да је варирање конкурентних језичких средстава, наслеђених из старословенског језика, у српкословенском синтаксичком систему било у вези са надређеним системским променама и стабилизовањем категорија транзитивности и пасива. Интегрисаност партиципа и рефлексивних глагола у глаголски систем пасива, директно је утицала на варирање форми агентивних одредби, предлошког генитива и беспредлошког инструментала. Маркиране форме беспредлошког инструментала биле су постепено маргинализоване процесом граматизације оних немаркираних, иако оне чувају живу књижевну стилску вредност у српкословенском језику. У савременом српском језику, тај процес је довршен учвршћивањем јединственог начина пасивне трансформације активних реченица и ишчезавањем инструменталних агентивних одредби.

У раду ***О развоју транзитивности српског глагола*** (Дилпарић 2012_а) синтаксичка категорија транзитивности разматрана је у оквиру савремених српских глагола различите семантике, са теоријском поставком из опште синтаксичке теорије (према Ј. Московљевић-Поповић) и дијахроне, индоевропеистичке и палеославистичке перспективе (према Ј. Грковић-Мејџор, Т. Гамкрелидзе, В. Иванов). Развој ове категорије доведен је у везу са старијим и надређеним типолошким променама синтаксичких структура и дуготрајним усклађивањем површинске са дубинском језичком структуром, што у резултату доводи до тога да се директни објекат и транзитивност постепено граматикализују. У новијем и савременом српском језику чувају се, међутим, поред глагола двојачке прелазно-непрелазне семантике, и архаичније конкурентске објекатске форме, предлошке и беспредлошке, као и синтаксички дијалектизми и архаизми. Акузативна рекција, према старијим конкурентним (генитивној и дативној рекцији) – преовлађујућа је тенденција, претпоставља се подржана утицајем аналитичке, синтаксички иновативније, романске и балканске језичке средине. Аутор констатује да анализирани српски глаголи показују недовршеност развоја транзитивности и нестабилност у изражавању дијатезе.

Темом историјске употребе инфинитива у текстовима различите временске и жанровске припадности и њему конкурентне *да*-конструкције (као млађом, јужнословенском, дијалекатском (балканистичком) синтаксичком цртом) – кандидат се бави у више својих радова. У овим радовима се – представљањем историје питања, са упућивањем на релевантне ауторе и радове – указује и на неке шире праиндоевропске и прасловенске или на старије и млађе српске процесе синтаксичко-семантичких промена, са којима је у вези употреба инфинитива, односно његово смењивање

(ограничавање употребе), праћено генерализацијом правила и утицајем језика у контакту.

У хронолошки првом раду, под насловом *Инфинитив / да-конструкција као допуна глагола у српскословенским тетракосима XIII и XIV века и у Вуковом преводу Новог завета* (Дилпарић 2013_a), дати облици се анализирају у неколико српских четворојеванђеља из друге четвртине, односно средине XIII века (*Мокропољско* и *Рашкохиландарско*) и из средине и последње трећине XIV века (*Четворојеванђеља краља Стефана Душана* и *Четворојеванђеља патријарха Саве*). Ексерциране конструкције упоређене су и са одговарајућим примерима из *Бјелопољског јеванђеља*, с краја XIII или почетка XIV века. Циљ истраживања је да се утврде класе глагола које су се најбрже преусмериле/стабилизовале у употреби новије допуне – да + лични глаголски облик (у конструкцијама поређеним са онима забележеним у Вуковом преводу Новог завета). Анализирани примери су показали да се у формама са субјекатским инфинитивом, таутосубјекатским конструкцијама, уз наведене волунтативне и дезидеративне глаголе, глаголе перцепције и непрелазне глаголе кретања – доследно употребљава инфинитив. Два најстарија јеванђеља, *Мокропољско* и *Рашкохиландарско*, осим тога, чак спорадично чувају и облике супина уз неке глаголе кретања. Насупрот томе, у формама са објекатским инфинитивом и хетеросубјекатским конструкцијама, незанемарљив је број конкурентских да-конструкција – спорадично су забележене уз неке од глагола говорења са модалном нијансом, уз глагол повелѣти, а нарочито се јављају уз глагол дати и уз прелазне дворекцијске глаголе кретања који имају значење подстрекача на кретање, уз глагол послаати. Све то несумњиво сведочи о раној експанзији да-конструкција. Закључује се да је релативан пораст фреквенције млађе конкурентне форме, да-конструкције у функцији објекта (нарочито уз неке класе глагола), у границама српскословенске књижевнојезичке норме очекиван.

У раду *О инфинитиву и да-конструкцијама у Закону о рудницима деспота Стефана* (Дилпарић 2013_b) већ испитивана конкуренција датих синтаксичких средстава сада се разматра на материјалу споменика другачије жанровске припадности, функционално раслојеном и обележеном диглосијом. Ексерцирани примери, разврасрани по синтаксичко-семантичким параметрима, у целини показују стабилну употребу инфинитива и нестабилност јављања новије да-конструкције, уз њену претежнију употребу уз неке групе глагола, уз појединачне глаголе или у неким од форми предикатива. У раду је дата појава анализирана и у језику извода *Закона Новог Брда*, који уопште гледано чува архаичније српскословенске синтаксичке црте, а разматрану новију форму бележи само једанпут (уз придев вољнѣ).

Статусом инфинитива у историјском развоју српског језика аутор се бави у још два своја рада. Први, *Инфинитив у Вуковим историјским списима 1828–1832* (Дилпарић 2016_a), има за предмет употребу инфинитива у три текста Вукове историографске и мемоарске приповедачке прозе – *Милош Обреновић, кназь Србији; или Грађа за српску историју нашега времена* (1828), *Особита грађа за српску историју нашега времена* (1831) и *Писмо кнезу Милошу Обреновићу од 12/24. априла 1832. године* – с оријентацијом на оне конструкције у којима се у савременом српском језику чешће (или равноправно) јавља да-конструкција. Употреба, значење и функција инфинитива анализира се у случајевима када се он јавља као допуна различитих класа

глагола, затим у перифрастичним предикатима, уз именице, придеве, прилошке предикатске изразе, у позицији субјекта и у намерним реченицама. У поређењу са стабилном употребом инфинитива као синтетичке и кондензацијске форме у старословенским и српскословенским редакцијским текстовима, у овде испитиваној Вуковој прози инфинитив се, како наводи аутор, сразмерно добро чува, али у знатно ужој употреби уз готово све врсте речи са којима се инфинитив као допуна користио у прошлости. У другом раду, исте тематске усмерености и сличне структуре – ***Употреба инфинитива у записницима са седница Друштва српске словесности 1842–1853*** (Дилпарић 2017_a) – употреба инфинитива праћена је на корпусу који припада списима другачије жанровске припадности (језик канцеларија) и другачијег, предвуковског типа језика, за који се претпоставља и већа фреквенција употребе инфинитива као обезличене, неовремењене, синтетичне и апстрактније форме и средства језичке кондензације. Анализирајући примере употребе инфинитива у различитим синтаксичко-семантичким позицијама, аутор дате претпоставке и потврђује, запажајући да је у неким случајевима (намерне реченице) сразмерно ретка употреба инфинитива могла бити подстакнута рускословенским језиком онога доба, односно његовим административним и канцеларијским стилом.

Друга тема о којој је писано у више радова јесте она о употреби детерминативних партиципа у различитим преписима *Душановог законика* и *Закону о рудницима* деспота Стефана Лазаревића.

У првом од њих – ***О детерминативним партиципима на примерима из преписа Душановог законика*** (Дилпарић 2014_a) – аутор се бави испитивањем неких аспеката еволуције односа између конструкција са партиципима као детерминаторима објекта (типа *вѣдѣ чловѣка сѣдѣща*) или пацијенса-субјекта (типа *вѣрѣтоуѣ нѣхъ съпѣшнѣхъ*), инфинитива у функцији допуне и зависних реченица – на примерима забележеним у тексту *Струшког* и *Атонског преписа Душановог законика*. Он истиче науци већ познато рано јављање конкурентне инфинитивне и/или *да*-конструкције уместо архаичних партиципских, уз глаголе који припадају одређеним семантичким групама, чија се појава повезује са еволуцијом волунтативних и финалних, па напоследку и изричних реченица. На основу анализе примера аутор закључује да старе партиципске конструкције немају у тексту *Законика* забележене конкурентске форме, са инфинитивом у служби допуне именској речи, нити оне позније, у форми зависне изричне реченице.

Партиципима, као детерминаторима пацијенса-субјекта, на језичкој грађи из рукописа старије редакције *Душановог законика*, аутор се бави и у раду ***Детерминативни партиципи у рукописима старије редакције Душановог законика*** (Дилпарић 2015_b). Примери су међусобно испоређени и доведени у везу са старијим и млађим специфичним процесима развоја зависне реченице са личним глаголским обликом на јужнословенском и српско-хрватском језичком тлу. Указано је такође на архаичне индоевропске процесе типолошких промена, који представљају исходиште тих доцнијих процеса. Екскерпирана језичка грађа из рукописа старије редакције *Душановог законика* показује да су конструкције са некадашњим партиципима детерминаторима пацијенса-субјекта веома стабилне. У усамљеним примерима се уместо њих јављају новије конструкције са личним глаголским обликом или

инфинитивом. Поређење са рукописима млађе редакције и северносрпског њеног огранка – *Раваничким* и *Софијским рукописом*, открива сразмерно већи број примера са новијим конструкцијама, најчешће са личним глаголским обликом, или са инфинитивом и пасивном конструкцијом, у по једном примеру.

Детерминативни партиципи у Закону о рудницима деспота Стефана (Дилпарић 2015_в) наслов је рада у којем аутор наставља да се бави партиципском проблематиком, сада у споменику другачије жанровске припадности, у контексту развитка хипотаксе на јужнословенском и старосрпском језичком тлу, као и с обзиром на семантичке класе којима припадају глаголи који чине елементе тих конструкција.

(4) Радови у вези са темом докторске дисертације

У раду *Модалне конструкције оть/нзъ + генитив у три српске тетре из XIII и XIV века* (Дилпарић 2019_а) описују се модалне предлошко-падежне конструкције у функцији адвербијалне детерминације начина у три српскословенска тетрајеванђеља, у поређењу са примерима из старословенских споменика и са упућивањем на паралеле у грчком јеванђељском тексту. Истичу се примери конкурентних синтаксичких средстава, као и случајеви њиховог узајамног мешања.

Другом врстом предлошко-падежних конструкција кандидат се бави у раду *Месне предлошке конструкције у две хрисовуље краља Стефана Уроша I* (Београд 2019_б), где се оне описују и анализирају у поређењу са стањем у старословенском језику и неким српскословенским рукописима. Посебна пажња се посвећује појави предлошко-падежних конструкција непотврђених у старословенским канонским споменицима (конъ / наконъ / прѣко + генитив и низ / мьмо + акузатив).

III

ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА О КАНДИДАТИМА

3.1. На конкурс за избор у звање **асистент са докторатом** (предмет **Старословенски језик**) на Филолошком факултету Универзитета у Београду пријавила су се два кандидата: **др Александра Антић** и **др Предраг Дилпарић**.

Комисија је извршила анализу пријава кандидата према условима конкурса и прописаним обавезним условима за избор у звање асистента с докторатом (члан 112 *Статута Филолошког факултета* и члан 3 *Правилника о ближим условима, начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа сарадника Универзитета у Београду – Филолошког факултета*) и закључила да **оба кандидата задовољавају прописане услове**:

1) Кандидаткиња **др Александра Антић** испуњава обавезни услов за стицање звања асистента са докторатом и заснивање радног односа, јер има научни степен доктора наука и све претходне нивое студија завршила је са просечном оценом најмање 8 (осам): основне студије са просеком 9,62; мастер академске студије са оценом 10,00; докторске академске студије са оценом 10,00. Комисија закључује да кандидаткиња показује и смисао за наставни рад на основу тога што је један семестар била ангажована као демонстратор на предмету *Историја (српског) језика I*, а од 2023. године и као лектор за српски језик на Медицинском факултету Универзитета у Нишу.

2) Кандидат **др Предраг Дилпарић** испуњава обавезни услов за стицање звања асистента са докторатом и заснивање радног односа, јер има научни степен доктора наука и јер је основне и магистарске завршио са просечном оценом најмање 8 (осам): основне студије са просеком 9,09; мастер академске студије са оценом 10,00. Кандидат је докторске студије завршио по старом програму, који није предвиђао испите и оцену докторске тезе. Комисија закључује да кандидат има вишедеценијско искуство у наставном раду будући да је у настави предмета *Старословенски језик* ангажован 29 година, од школске 1996/1997. године до данас, прошавши звања од асистента-приправника до ванредног професора.

Напомињемо да за дато звање и избор на радно место асистента с докторатом **нису предвиђени никакви други, посебни услови**, и да је кратак преглед садржаја њихових научноистраживачких радова дат би се стекла оквирна представа о њиховој научној оријентацији и њиховом досадашњем научноистраживачком раду.

3.2. Према оцени Комисије, иако оба кандидата задовољавају све предвиђене услове – са незнатном предношћу кандидаткиње др Александре Антић у погледу просечне оценом на основним студијама (9,62 : 9,09) – кандидат др Предраг Дилпарић издваја се по следећим основама:

(а) Искуство у настави предмета за који се кандидат и бира

Као што смо напред већ навели, др Предраг Дилпарић има двадесет и девет (29) година искуства у настави предмета *Старословенски језик*. Поред тога, др Предраг Дилпарић је био и ментор 9 завршних радова на мастер академским студијама и члан комисије за одбрану 5 завршних мастер радова на Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета Универзитета у Београду, од којих је већина из области предмета за који се кандидат бира.

У овом погледу он има велику предност над кандидаткињом др Александром Антић, која има једносеместрално искуство као демонстрант на предмету *Историја (српског) језика I*, а поред тога и двогодишње искуство на Медицинском факултету Универзитета у Нишу, у звању лектора за српски језик.

(б) Научно-професионална оријентација кандидата

Обе научне тезе кандидата др Предрага Дилпарића – магистарска (*Именичке сугласничке основе у Супрасаљском зборнику*) и докторска (*Предлошко-надешке конструкције у Четворојеванђељу краља Стефана Душана и у Четворојеванђељу патријарха Саве, у поређењу са старословенским стањем*) – рађене су на корпусу који укључује грађу класичних старословенских рукописа (старословенски канон). Његови научни радови из области историјске синтаксе писани су из упоредно-историјске перспективе и такође обухватају поређење са класичним старословенским стањем. Известан број радова из области граматиологије (Дилпарић 2010), односно социolingвистике и лингвокултурологије (Дилпарић 2009, 2015_а, 2016_б, 2017_с), показују кандидату усмереност ка питањима која се тичу и неких културноисторијских аспеката појаве и развоја старословенске писмености, или, с друге стране – неких културних концепата (појмова) који су и за садржину старословенских класичних споменика централни. Напомињемо да је кандидат на мастер академским студијама Катедре за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета држао и курс *Историјска лингвистичка географија*, а на

докторским академским студијама истог факултета курс из *Дијахроне социолингвистике*, што показује његову ширу научну оријентацију, значајну за неке аспекте могућег истраживања језика класичних старословенских рукописа на постдипломским студијама.

Насупрот томе, докторска дисертација кандидаткиње др Александре Антић (*Језик Барањског преписа Душановог законика*) и научноистраживачки радови – ако искључимо два из области синхронијске творбе речи (Антић 2018_а, 2020_в), остали су из области *Историје српског језика*: из области теме докторске дисертације (Антић 2019_а, 2020_а, 2020_б, 2021_б, 2023_б) или из области историјске српске синтаксе (Антић 2018_б, 2019_б, 2023_а) – показују да је научна област њеног интересовања историјскојезичка и србистичка.

(в) Специфичности наставе предмета Старословенски језик

Комисија напомиње да је настава двосеместралног предмета *Старословенски језик*, који се изучава на првој години студија србистике и славистике на Филолошком факултету у Београду – као и у већини других славистичких центара – конципирана као **увод у студије словенске филологије** (а не само српске, историјскојезичке).

Исти програм предмета слушају и студенти србистике и студенти свих група славистике (бугарска, руска, пољска, чешка, словачка, украјинска група), док је настава једносеместралног предмета *Старословенска писменост*, за групу Српска књижевност са компаратистиком, оријентисана првенствено ка сагледавању неких културноисторијских аспеката појаве и развика старословенске писмености и ка тумачењу различитих културних, књижевних и теолошких аспеката старословенских хришћанских богословских текстова.

Будући да је предметни курс *Старословенски језик I–II* намењен студентима који тек улазе у област словенске дијахронијске лингвистике (и просечно имају незадовољавајући ниво потребних и општелингвистичких и историјскојезичких предзнања), на настави се постављају и тумаче основни дијахронијски појмови и термини; стичу основна знања о језичкој еволуцији (индоевропски прајезик, балтословенски прајезик, прасловенски језик, словенски језици, проблем такозване ‘прадомовине’, проблем цепања прајезичке матице и др.); представља упоредно-историјски метод и поступак језичке и културне реконструкције; говори о месту које старословенски језик има у расветљавању проблема хронотопске диференцијације прасловенских дијалеката. Развика фонолошког и морфолошког система старословенског језика тумачи се из упоредно-историјске перспективе, полазећи од реконструисаног познопрасловенског стања, у извесној мери дотичући се и поређења са другим сродним словенским језицима (принцип вертикалне повезаности градива). Издвајају се узрочно-последичне везе језичких чињеница; демонстрира значај старословенских података за реконструкцију прасловенских облика и значења; указује на улогу старословенског језика у развика словенских редакција; ствара лингвистичка и лингвокултуролошка база знања потребних за анализу текстова старе словенске писмености.

Овако конципиран предмет представља увод у упоредно-историјско проучавање словенских језика и увод у проучавање историје посебних словенских језика које студенти студирају.

Из перспективе кратко наведеног садржаја предметних курсева, Комисија сматра да кандидат др Предраг Дилпарић и у овом погледу има значајну предност, будући да је већ 29 година био укључен у реализацију овако конципиране наставе (као асистент-приправник, асистент, доцент и ванредни професор).

Др Александра Антић, супротно томе, нема никакво искуство у настави предмета за који се асистент с докторатом бира, а поред тога њени научни радови – иако показују несумњиву научну зрелост – нису славистички, упоредно-историјски оријентисани.

3.3. У ситуацији подједнаке испуњености обавезних услова (и непрописаних посебних услова) можемо закључити да наведени аргументи, а у првом реду вишедеценијско искуство у настави и бављењу датом облашћу, дају кандидату **др Предрагу Дилпарићу** јасну предност и препоручују га за избор у **звање асистента са докторатом** на предмету **Старословенски језик**.

У Београду,
7. 10. 2025. године

Комисија:
1. др Вања Станишић, ред. проф. (члан)

.....
2. др Снежана Вучковић, ванр. проф. (председник)

.....
3. др Марија Вучковић, научни саветник (члан)

.....